

Zaman dəyişib, xəyallar reallığa çevrilir

Üç il əvvəl "Ağdama gedirik..." ifadəsini dilimizə gətirsəydik, yəqin ki, buna heç kim inanmayacaqdı. Amma bu gün deyilənlərə və yazılanlara kimsə şübhə etmir. Çünki artıq zaman dəyişib. Daha doğrusu, zaman özü çox şeyi dəyişib. İndi Ağdama, eləcə də, illərcə əvvəl erməni qəsbkarlarının işğalında olmuş başqa şəhər və kəndlərimizə getmək xəyal deyil, reallıqdır. Xəyalları isə reallığa Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi altında güclü, qüdrətli Azərbaycan Ordusu 44 gün ərzində davam edən Vətən müharibəsində çevirdi.

2020-ci il sentyabrın 27-də erməni təxribatı nəticəsində İkinci Qarabağ müharibəsi başlandı. Ordumuzun cəsur zabit və əsgərləri torpaqları

mızın azadlığı uğrunda başlanan bu döyüşlərdə erməni qəsbkarlarına sarsıdıcı zərbələr vurdular. Bu güclü zərbələr qarşısında dayana bilməyən düşmən ağır itkilər verərək geri çəkilməyə məcbur oldu. Azərbaycan Ordusu Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi altında 28 ildən bəri erməni qəsbkarlarının tapdağında qalmış torpaqlarımız işğaldan azad edildi. İndi ona görə də, "Ağdama gedirik..." sözünü dilimizə gətirəndə də, yazanda da heç kimə qəribə gəlmir. Çünki artıq torpaqlarımız öz əbədi-əzəli sahiblərinin ixtiyarındadır. Buna görə də tam inamla, qətiyyətlə həm yazır, həm də fəxarətlə deyirik ki, Ağdama gedirik...

2021-ci ilin mart ayı idi. Dörd yol adlanan yerdən həmişəki kimi, Quzanlı qəsəbəsinə deyil, üzü Təzəkənd kəndinə tərəf gedirik. Əvvəlki illərdə ön səngərlərimiz bu kəndin yuxarisında yerləşirdi. Həmin vaxtlar dərin qazılmış səngərlərdən o yana getmək mümkün deyildi. Çünki erməni qəsbkarları 1993-cü ilin isti yay günlərində o yerləri zəbt etmişdilər. Ona görə də doğma ocaqlarımıza əsgərlərimizin dayandıqları səngərlərdən boylanırdıq. Hətta səngərdən irəli göz qoymaq da təhlükəli idi. Çünki pusquda dayanan düşmənin snayperi hər an səni vura bilərdi. Amma indi heç bir təhlükə hiss etmədən üzünü Ağdamaya gedirik. Gedirik ki, işğaldan azad olunmuş ərazilərimizi görək, ayağımız doğma torpaqlarımıza dəysin...

Yolboyu gördüyümüz quruculuq işlərindən üreyimiz açılır. Texnikalar dayanmadan hərəkət edir, üzünü Ağdamaya gedən yollar genişləndirilirdi. Hərəkətlərindən hiss olunurdu ki, xüsusi geyimdə olan fəhlələr həvəslə, yorulmaq bilmədən işləyirlər.

İllər əvvəl bu yerlərdən gecə-gündüz qatarlar ötüb keçmişdi. İşğaldan sonra isə yollar bağlanmış, hərəkət dayanmış, rellər pas atmışdı. Qatarların o gözəl, ritmik səsi illərin arxasında eşidilməz olmuşdu. Çox sevindiricidir ki, artıq bərpa işləri xeyli sürətlənib.

Əvvəllər səngərlərimizin yerləşdiyi, zabıt və əsgərlərimizin illərlə dayandıqları əraziyə çatırıq. Bir anlıq burada ayaq saxlayıb ətrafa boylana-boylana arxada qalmış o illəri, günləri xatırlayırıq. Xatırlayırıq ki, o çağlar buradan qabağa nə addım ata, nə də baxa bilirdik. İndi isə heç nədən qorxub çəkinmədən irəli - Ağdamaya gedirik. Sən-

gərlər olduğu kimi yerində qalıb. Amma zabıtlar, əsgərlər gözə dəymir. Sanki bu yerlərdə vaxt ayaq saxlayıb, zaman dayanıb. Elə bil boş qalmış bir əraziyə deyil, illərcə əvvəl çökülmüş ağ-qara şəkillərə baxırıq. Ötənlər kino lenti kimi qırıq-qırıq gözlərimiz önündən gəlib keçir.

Neytral zona adlandırılan sahəni keçəndən sonra haradasa yüz addım qabağa gedib bir vaxtlar erməni qəsbkarlarının qarşımızda çəkdiyi səngərlərə yaxınlaşırıq. Həmin sahəyə çatanda maşından düşüb ayağımızı astaca Ağdam torpağına qoyub bir vaxtlar düşmənin dayanıb mövqelərini, yaşayış məntəqələrini atəşə tutduğu səngərlərə, müşahidə məntəqələrinə diqqət yetiririk. Burada da eyni mənzərədir. Dərin qazılmış səngərlər, hündürdədə quraşdırılmış müşahidə məntəqələri, daldalanmaq üçün xüsusi qazılmış lağımlar, bir-birinin içindən keçən dolaylanmış dar çıxışlar və genişliyə doğru uzanan yollar. Erməni işğalçılarının postlarındakı məişət şəraitinə, yataq yerlərinə baxanda, onların necə də miskin vəziyyətdə yaşadıklarını şahidi oluruq. Ətrafda ürəkəçən heç nə yoxdur...

Burada çox ləngiməyib yolumuza davam edirik. Dəmir yolu xətti boyunca istehkamçıları da iş başında görürük. Onlar xüsusi geyimlərdə həm dəmir yolunun keçəcəyi xətti, həmçinin yaxınlıqdakı əraziləri minarlardan təmizləyirdilər. Ermənilər Ağdamı işğal edəndən sonra relləri də, rellərin altına döşənmiş tirləri də söküb aparıblar.

İşğaldan azad olunmuş yaşayış məntəqələrinə, ərazilərə baxdıqca üreyimiz ağrıyır. Erməni qəsbkarları evləri uçurub dağıdıb, kəndləri viran qoyublar. Baxımsızlıq üzündən ağacların çoxu quruyub. Bəzi yerlərdə isə ağacların qol-budaqları vurulmadığından bir-birinin içinə girib, sıxlıq yaranıb. Ərazilərdən keçib getmək çətinləşib. İnsan sığıl-tumarı görməyən təbiət sanki nizamından çıxaraq vəhşiləşib.

Böyük boşluq ərazidən keçirik. Erməni qəsbkarları əvvəlki illər bu yerlərdən poliqon kimi istifadə edib təlim keçiblər. Ərazidə texnikaların hərəkəti üçün xüsusi keçidlər düzəldilib, atış üçün səngərlər qazılıb. Qəsbkarlar illər uzun torpaqlarımızdan istedikləri kimi istifadə ediblər. Şükürlər olsun ki, bütün bu ürəkdağlayan

əməllərə son qoyuldu. Artıq başqa ərazilərimiz kimi, Ağdam da əsl sahiblərinin ixtiyarındadır. Bundan sonra torpaqlarımızı özümüz əkib-becərəcəyik.

Ağrı-acılarla dolu mənzərələrə baxbaxa Ağdam rayonunun Qızılı Kəngərli kəndinə gəlib çatırıq. Bu yaşayış məntəqəsində evlər uçurulub-dağıdılmayıb. Ermənilər işğal dövründə burada yaşayıblar. Bu kənddə həyatın varlığı hiss olunur. Yəqin ki, düşmən Qızılı Kəngərlidən çıxarkən kəndi yandırmağa vaxt edə bilməyib. Ona görə də evlər əsasən salamat qalıb.

Qızılı Kəngərlidən sonra üzünü Ağdamaya tərəf gedirik. Yəni də eyni ürəkdağlayan mənzərələrlə üzləşirik. İşğaldan əvvəl bu yollardan çox keçmişəm. Amma kənd-kəsəklər dağıldığından, yerlə yeksan olun-

duğundan heç yeri, heç nəyi tanımaq mümkün deyil. Erməni qəsbkarları bir neçə yerdə dərələrin ətəklərində böyük nar bağları salıblar. Bu bağlar dörd-beş hektar ərazini əhatə edir.

28 il gözəl Ağdam şəhərimiz düşmənin işğalı altında qalmışdı. Həmin müddət ərzində qəsbkarlar Ağdamı Xirosimanın gününə salmışdılar. Məntiqlə yaşanda belə çıxır ki, erməni qəsbkarları atom bombasından da təhlükəli və dağıdıcıdır. Daşı daş üstə qoymayıblar. 1993-cü ilin yaz günlərində tərki etdiyimiz Ağdamdan heç bir əsər-əlamət qalmamışdı. Şəhər və kəndlər erməni vandalları tərəfindən darmadağın edilmişdi. Bununla belə hiss edirəm ki, "Qafqazın Xirosiması"nın ürəkdağlayan mənzərələrindən sabahlara gur işıq düşür. Bu işıqda yeni tikilmiş kəndlər, yeni salınmış şəhərlər görünür.

İşğaldan azad olunmuş başqa şəhər və kəndlərimiz kimi, Ağdamda da bərpa və quruculuq işləri aparılır, bir sıra vacib layihələr həyata keçirilir. Ümid edirik ki, xalqımızın birliyi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin qətiyyəti sayəsində ermənilərdən təmizlənmiş ərazilərimizdə quruculuq işləri çox sürətlə gedəcək.

Ürək odlayan mənzərələrə baxbaxa zabıt və əsgərlərimizin dayandıqları yerlərə gəlib çatırıq. Artıq Ağdamda Azərbaycan əsgərinin addım səsləri eşidilir. Bu səsdən torpağın da, daşın da üzünü gü-

lür. Sanki birdən-birə 28 il əvvələ qayıtmışdıq. Hərbçilərimizlə görüşüb söhbət edirik. Onlar deyirlər ki, İkinci Qarabağ müharibəsində zabıt və əsgərlərimiz böyük hünər göstərərək erməni işğalçılarına sarsıdıcı zərbələr vurdular. Bu zərbələr nəticəsində torpaqlarımız erməni qəsbkarlarından azad olundu. Ağdamın bu cür yerlə yeksan edildiyini gördükcə erməni qəsbkarlarına nifrətimiz daha da artır. Hərbçilərimizin uçurulmuş divarlardan birinin üstündə üçrəngli bayrağımızı dalğalandırdıklarını gördük. Çox qürurverici mənzərə idi. Belə gözəl mənzərəni görəndə bir daha əmin olduq ki, indən sonra üçrəngli bayrağımız Qarabağda əbədi dalğalanacaqdır.

Ətrafdakı Qiyaslı, Xıdırlı, Yeddi Xıрман, Şelli və başqa kəndlər də ermənilər tərəfindən darmadağın edilib. Uçurulmuş evlərin ətrafı yaşıllıqla əhatə olunub. Aşağı öyilib torpağa yaşıl xalı kimi döşənmiş otlardan öpürük. Ondan torpağın, Vətənin qoxusunu alırıq.

Bundan sonra Ağdam torpağında ümumilikdə yalnız və yalnız çəmənliklər bitəcək, bu çəmənlikdə güllər açacaq, çiçəklər bitəcək. Belə kövrək anlarımda dodaqlarımdan bu sözlər süzülür: "Ağdam, biz sənin isti qoynuna qayıtmışdıq. Səni ermənilərdən azad etmişik. İndən sonra bir daha sənin qoynunda qan tökülməyəcək, torpaqlarında yalnız çiçəklər bitəcək. Bir daha bu yerlərə düşmənlərin ayağı dəyməyəcək".

Bu fikirlərlə başımızı qaldıraraq səmaya boylanırıq. Torpaqlarımızın işğaldan azad olunmasından sanki göyün də üzünü gülür.

*Vahid MƏHƏRRƏMOV,
"Azərbaycan"*